

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

ירדן - וכן שאר נהרות ותנא זה על יד הירדן היה יושב: **בלסטים מזוין** - וכחוקה נטלה היטנו ומעיקרא ידע ומיאיאש: **שטף נהר קוריו** - על זה ומצאן אחר: **הרי אלו כו'** - ה"ג הרי אלו שלו מפני שתיאשו הכנעלים דכל שטיפת נהר כקורות עצים ואבנים הכנעלים ידעו בה מיד דיט לה קול: **הא**

סתמא - הא אם היתה אפידה אחרית שאין לו לומר שידעו הכנעלים לא הווא של מוצאה קשיא לרבא: **כשיכול להציל** - ודכוותה במציאה אחרת דבר שיש בו סימן דיכול ליתן סימן וליטול מודינא בה דחייב להחזיר: **אפילו אין מרדפינ נמי** - דסמכי אהצלה דלמחר ולימא אוחרא ולא מיאיאש: **עיי הדחק** - ואם לא ימרה להציל לא יצילו הלכך אין מרדפינ אפקורי אפקרינהו דהא ידעו ולא הצילו: **שלא מדעת** - כנעלים: **וליקט** - לצורך בעל הבית: **ואם חושש** - בעל הבית ומוקפיד על מה שעשה זה: **משום גזל** - שתרם תרומתו כלא רשותו: **כלך אצל יפות** - היה לך לילך אצל יפות ליתת מתן לכהן: **לא הוה ידע** - אלמא כיון דלכי ידע דניחא ליה אמרינן מעיקרא נמי ניחא ליה ולענין אוש נמי כיון דלכי ידע מייאש מעיקרא נמי הוי יאוש: **אתם גם אתם** - בן תריסו אפי' אתם מהכא נפקא לן שלוחו של אדם כמותו לתרומה שהשליח שתרם תרומותיו תרומה וכיון דשליחות שתרם נפקא לן על כרחך שלוחכם דומיא דאתם נענין: **אף שלוחכם לדעתכם** - שהכנעלים מיוטהו עליה: **לבוסתנא** - פרדס: **לא אבל** - גזול נהיה שהכנעלים לא ידעו: **אם נמצאו יפות כו'** - אלמא גלי דעתיה דניחא ליה ה"ג גלי דעתיה דניחא ליה כמה שנית לנו: **לא אמרו כלך אצל יפות** - דהוי גלוי דעת אלא לענין תרומה: **עודהו הטל עליהן** - המעלה פירותיו לגג ויורד עליהן הטל: **ושמה** - בטל שירד עליהן: **הרי זה בני יותן** - והוכשרו לטומאה מעתה ועד עולם: **נגבו** - עד שלא מצאן: **אעיפ ששמה** - עכשיו בטל שירד עליהן:

בעל הבית ומצאו וא"ל כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה **אמימר ומר זוטרא** ורב אשי אקלעו לבוסתנא דמרי בר איסק אייתי אריסיה תמרי ורימוני ושדא קמיהו אמימר ורב אשי אכלי מר זוטרא לא אכיל אדהכי אתא מרי בר איסק אשכחניהו וא"ל לאריסיה אמאי לא אייתית להו לרבנן מהגנך שפירתא אמרו ליה אמימר ורב אשי למר זוטרא השתא אמאי לא אכיל מר והתניא אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה **אמר** להו הכי אמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד משום דמצוה הוא וניחא ליה אבל הכא משום כסיפותא הוא דאמר הכי תת שמע עודהו הטל עליהן ושמה הרי זה (ויקרא יא, לה) בכי יותן נגבו אף על פי ששמה

מצו מיירי: הכי גרסין ה"ג מסכתברא דאין לא שזייה עליה ולא גרסין ותסברא: **אם יש יפות מהן תרומתו תרומה**. דמסתמא גם מתיחלה היה דעתו בן וא"ת ונימא דהשתא ודאי ניחא ליה מפות אבל מתיחלה בשעה שתרם אי הוה ידע לא הוה ניחא ליה דאין דרך ליתרום מן היפות כדאמרין לעיל (דף כא:). וגו דבר שיש בו סימן דאפילו לרבא חייב להכריז דאש"ג דהשתא מתיאש אין כגך כלום וי"ל דשאני כבא דכיון דחזוין בהי דניחא ליה השתא אמרינן נמי ניחא ליה מעיקרא משום מצוה: **ואם לאו אין תרומתו תרומה**. וא"ת דכפרק אלמנה ניוונית (כתובות דף צט: ושם ד"ה פוחת) אמרינן דסתמיה דבעל הבית הוי אחד מחמשים ואם השליח פיתח י' או הסיק י' תרומתו תרומה דמצוי א"ל כהכי אמדותך ה"ג נימא הכי וי"ל דהתם הוי כולה שיעור תרומה ויש שיתרום כך ויש שיתרום כך לכך מצו' א"ל כיון שלא פירשת לי כהכי אמדותך אבל מפות אין רגילות ליתרום ולכך לא היה לו ליתרום בשום ענין מום כלא רשותי: **מר זוטרא לא אבל**. וא"ת ואמאי לא אבל האמר רבא פרק הגזול כתיבא (ב"ק דף קיט.) אריסא מדנפשיה קא זבן ויש לומר דהתם שהביא האריס מכית דמסתמא מותה שהגיע לחלקו מביא אבל הכא שתיבא מר זוטרא שבא בשעת חלוקה לא ימיר להציל הפרדס חטול כנגד מה שנתתי להם ורב אשי לא היה חושש לזה ולכך אבל קודם שבא מרי בר איסק משום דאריס מדנפשיה קא יתיב דאין לומר שהיה כוופך שיתריעה מרי בר איסק כשודע הדלכה ככזי ואע"ג דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה:

בסיס הדיון בגמרא מתמקד על תופעה הקרויה: ”יִיאוּשׁ שְׁלֹא מִדַּעַת”.

”יִיאוּשׁ שְׁלֹא מִדַּעַת” - ה**נחת יסוד** **דב**ר **ו**יתור של **אדם**, על דבר בעל ערך שאיבד או שיצא מרשותו, ללא ידיעתו הישירה.

רש"י:

יאוּשׁ דְּלֹא מִדַּעַת - דבר שסתמו יאוּשׁ.

לכשידע שנפל ממנו, וכשמצאו עדיין לא ידעו הבעלים שנפל מהן.

לפנינו סוגיה המבררת את כוונתם הפנימית של בני אדם, כאשר משתמשים ברכושם, או מוציאים דבר בעל ערך מרשותם בהעדרם.

בעניין זה אנו עדים לשתי דעות בגמרא:

האחת - דעתו של אביי הסובר ש"יאוּשׁ שלא מדעת" לא מהווה ייאוּשׁ.

השנייה - היא דעתו של רבא הסובר ש"יאוּשׁ שלא מדעת" מהווה ייאוּשׁ.

להלן הסוגיה:

למדו:

תא שמע: כיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה? הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט ותרם שלא ברשות, אם חושש משום גזל - אין תרומתו תרומה, ואם לאו - תרומה.

הגמרא קובעת: תוקף חלות תרומה שאדם אחר תורם ללא ידיעת הבעלים, תלוי ברצונם הם.

רש"י:

שלא מדעת - בעלים.

וּלִיקֵט - לצורך בעל הבית.

ואם חושש - בעל הבית, ומקפיד על מה שעשה זה.

משום גזל - שתרם תרומתו בלא רשותו.

היסוד הנפשי - הכוונה.

מבארים:

בומנין הוא יודע אם חושש משום גזל ואם לאו? הרי שבא בעל הבית ומצאו, ואמר לו "כלך אצל יפות", אם נמצאו יפות מהן - תרומתו תרומה, ואם לאו - אין תרומתו תרומה.

רש"י:

האם אמירתם של הבעלים "כלך אצל יפות", היינו: היית צריך לתרום מן הפירות המשובחים יותר, היא בבחינת הטלת דופי, או שמא במשמעות של רצון טוב?

רש"י:

כלך אצל יפות - היה לך לילך אצל יפות לתת מהן לכהן.

מאירים:

בוכי נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה, אמאי? בעידנא דתרם הא לא הוה ידע!

ביציאות של פירות יפים יותר מלמדת על טיב כוונתם של הבעלים.

רש"י:

לא הוה ידע - אלמא: כיון דלכי ידע דניחא ליה - אמרינן: מעיקרא נמי ניחא ליה, ולענין יאוּשׁ נמי, כיון דלכי ידע מייאש - מעיקרא נמי הוי יאוּשׁ.

מפרשים:

דתרגמה רבא אליבא דאביי: דשויה שליח.

הגמרא מסיקה: מדובר כאן בשליח מטעמם של הבעלים.

אם כך, אי הודאות הנותרת היא בעניין מידת וסוג הפירות הנתרמים.

עוד משתמע:

הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך דלא שוויה שליח מי הויא תרומתו תרומה? והא "אתם גם אתם" אמר רחמנא לרבות שלוחכם, מה אתם לדעתכם, אף שלוחכם - לדעתכם.

קיימת זיקה בין דעתו של השליח לדעת הבעלים.

רש"י:

אתם גם אתם - כן תרימו גם אתם, מהכא נפקא לן שלוחו של אדם כמותו לתרומה, שהשליח שתרם תרומתו תרומה, וכיון דשליחות מהכא נפקא לן - על כרחך שלוחכם דומיא דאתם בעינן.

אף שלוחכם לדעתכם - שהבעלים מינוהו שליח.

הצעה נוספת:

אלא הכא במאי עסקינן - כגון דשויה שליח, ואמר ליה: זיל תרום, ולא אמר ליה תרום מהני. וסתמיה דבעל הבית כי תרום - מבינונית הוא תרום, ואזל איהו ותרם מיפות. ובא בעל הבית ומצאו, ואמר ליה "כלך אצל יפות", אם נמצאו יפות מהן - תרומתו תרומה, ואם לאו - אין תרומתו תרומה.

בעלי הפירות מינו שליח, ונתנו הוראה כללית לתרום מפירותיהם.

ההנחה היא כי האדם הסביר תורם בדרך כלל, מהפירות הבינוניים שברשותו. בסוגייתנו, השליח תרם מהפירות המשובחים יותר.

בזמן שהגיע בעל הבית הוא שאל את השליח - מדוע לא תרמת מהמשובחים עוד יותר?

במקרה זה, אם אכן נמצאו פירות יפים יותר, אזי מתבררת כוונתם החיובית של הבעלים, ואם לאו התרומה אינה תקפה.

מתארים:

אמימר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לבוסתנא דמרי בר איסק, אייתי אריסיה תמרי ורימוני ושדא קמיהו. אמימר ורב אשי אכלי, מר זוטרא לא אכיל. אדהכי אתא מרי בר איסק, אשכחניהו, ואמר ליה לאריסיה: אמאי לא אייתית להו לרבנן מהגנך שפירתא? אמרו ליה אמימר ורב אשי למר זוטרא: השתא אמאי לא אכיל מר? והתניא: אם נמצאו יפות מהן - תרומתו תרומה!

האם הסכמת הבעלים בפה לגבי אכילה מפירותיו מהווה היתר לאכול מהן או שמא לא?

מסקנה:

אמר להו, הכי אמר רבא: לא אמרו "כלך אצל יפות" אלא לענין תרומה בלבד, משום דמצוה הוא, וניחא ליה. אבל הכא - משום כסיפותא הוא דאמר הכי.

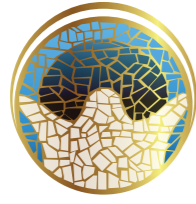
הסכמת בעלי השדה לנוכחים לאכול מן הפירות נובעת מבושה, היינו - חוסר נעימות.

על כן אכילה זו נחשבת שלא על דעת הבעלים.

עולה מן הסוגיה:
אמירתו של אדם בדבר הסכמה להשתמש בממונו, חפציו או רכושו אינה מהווה בהכרח היתר לשימוש או הנאה בהם, אלא נדרשת בחינת כלל הנסיבות, ובפרט כוונתו הפנימית.

ביאורים: הכי נמי **מסתברא**: גם כך מסתבר | דאי **סלקא דעתך**: שאם תעלה על דעתך | **מי חויא**: האם יהיה | **הכא במאי עסקינן**: כאן, כמה אנו עוסקים | **זיל**: לך | **מנהי**: אלו | **אקלעו**: הזדמנו/הגיעו | **בוסתנא**: פרדס/ מטע של עציץ | **אייתי**: הביא/ הביאה | **אריסות**: הסכם בין בעלי קרקע לבין אחרים בדבר עבודה | **ושדא**: הניח | **קמיהו**: לפניהם | **אדהכי**: בינתיים | **אתא**: בא | **אשכחניהו**: מצא אותם | **אייתית**: הבאת | **שפירתא**: היפות | **השתא**: עכשיו | **הכי**: כך | **וניחא ליה**: נוחה לו | **הכא**: כאן | **כסיפותא**: בושה/ חוסר נעימות.

ביאורים: **היסוד הנפשי**: הגורם העיקרי בנפשו של אדם, עליו מתבססות הגדרות שונות | **הכוונה**: מחשבה, רצון ונטייה לדבר מה | **תא** - **שמע**: בוא ושמע | **"כלך אצל יפות"**: היה צריך לתרום מהפירות המשובחים יותר | **אמאי**: למה | **בעידנא**: בזמן | **הוה**: היית/היה | **תרגמה**: פירש/תרגם אותה | **אליבא**: לדעת/ לשיטת | **דשויה**: עשאוה/ מינה אותו/ה

תלמוד בבלי
אורן כהן

חושבים חז"ל

עיקר התלמוד

היסוד הנפשי - הכוונה

מסכת בבא מציעא דף כ"ב עמוד א

גמרא, פרשנים, פוסקים

חושבים חז"ל, הם אוצרות רוח המציעים חוויה לימודית יסודית בסוגיות התלמוד. הקובץ שבידכם מצביע על מסרים עיקריים העולים מן הסוגיה התלמודית. הקובץ מכיל הסברים מילוליים ואיורים המדגישים את עקרונות הסוגיה ואת דעותיהם השונות והמרתקות של התנאים והאמוראים.

סוגייתנו עוסקת ביחס בין ההבעה המילולית של בני אדם בדבר הסכמתם לשימוש בחפציהם וברשותם לבין רצונם הפנימי בעניין זה.

אריס

שליח

בעל הבית

פירות פשוטים

פירות בינוניים

פירות משובחים

מותר

ספק

אסור